

Nr 44.

Ankom till Riksdagens kansli den 23 april 1912 kl. 10 f. m.

Utlåtande i anledning af väckta motioner om dels utvidgad tillämpning af lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom m. m., dels ock ändrad lydelse af 24 § i lagen om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne.

Närvarande: herrar Widén, Lindhagen, Håkanson, Söderbergh, af Ekenstam, Bergendahl, Alexanderson, Trana, Hult, grefve Spens, Petersson i Lidingö villastad, Pettersson i Södertälje, Jansson i Edsbäcken, Olsson i Broberg, Persson i Norrköping och Rehn.

Till behandling af lagutskottet har hänvisats en af herr *Carl Lindhagen* inom Andra kammaren väckt motion, nr 214, af följande lydelse:

»På grund af kända förhållanden, som utvecklats i en myckenhet äldre framställningar, nödgas jag hemställa: att Riksdagen ville

1:o) hos Kungl. Maj:t begära framläggande af förslag att lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906 enligt förebild af norrländska arrende- och vanhäfdslagarna utsträcket att omfatta äfven enskilda skogsspekulanter;

2:o) hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till de norrländska arrende- och vanhäfdslagarnas fulländande i de afseenden, som omförmälas i undertecknads reservationer till lagutskottets betänkande i ämnet vid 1909 års riksdag;

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 9 saml. 40 häft. (Nr 44.)

3:o) hos Kungl. Maj:t begära en snar allsidig och oväldig undersökning af ofvannämnda tre lagars och den norrländska ägostyckningslagens verkningar i afseende å de syften, som de skulle tjäna, äfvensom i den mån utredningen därtill ger anledning omedelbart framlägga förslag till förbättring i lagarna.»

I sammanhang med behandlingen af den i andra punkten af herr Lindhagens motion gjorda hemställan har utskottet förehafat en af herrar *F. O. Mörtzell, Olof Jonsson* och *Ant. Wikström* inom Andra kammaren väckt, till utskottet likaledes hänvisad motion, nr 25, af följande lydelse:

Herr Mörtzells m. fl. motion.

»Med kännedom om huru nödvändigt det är för kommunala myndigheter, att alla skattepliktige inom kommunen ordentligt inbetala sina sig påförda skatter och att därtill alla efter sin egendom deltaga, så kan det icke vara lagstiftarnes mening att stadga sådana bestämmelser att vissa fastigheter bli fria från skatt. Detta har dock redan visat sig vara händelsen med lagen af den 25 juni 1909 om arrende af viss jord i Norrland och Dalarne, hvilket närslutna bilaga visar. Då jordägaren, — det är i nämnda landsdelar bolagen — är enligt § 24 utan ansvar för de af fastigheten utgående skatter, utan de hvilas uteslutande på arrendatorer, och dessa — åtminstone inom lappmarken — till största delen utgöras af fattigt folk, så finnes bara ett sätt som kommunalstyrelsen kan tillgripa för att utfå skatt af arrendator och det är utmätning. Först och främst är detta en motbudande åtgärd gent emot en kommunens medlem. Och sedan, förutsatt att arrendator ägde utmättningsbar lösegendom, så finnes det platser där man vid en dylik förrättning omöjligen kan utfå värdet för den utmätta egendomen, ty vederhäftiga spekulanter saknas. Och därtill, om det kunde gå för sig för ett år att genom utmätning indrifva utskylderna af arrendator, så blir han genom en sådan åtgärd så mycket ekonomiskt försvagad, att det icke kan göras om ett kommande år. Nämnda sätt kan sålunda icke, i förevarande fråga, äga framtiden för sig. Då man dessutom vet, att jordägaren utaf ett, till en fattig person utarrenderadt hemman kan skörda afsevärda summor i skogsafverkning, så synes det vara både skäl och rättvisa att en lagändring härutinnan må äga rum.

På grund af hvad jag anfört och hvad i bilagda skrifvelse är närmare framhållet, får jag vördsamt hemställa: att Riksdagen måtte besluta den ändringen i lagen af den 25 juni 1909 om arrende af viss jord i Norrland och Dalarne, att den 24 § får den lydelsen: »Jordägaren vare ansvarig för alla af hemmanet utgående utskylder.»

Den i herr Mörtsells m. fl. motion åberopade, motionen vidfogade bilagan har följande lydelse:

»Till Ledamoten i Riksdagens Andra kammare Herr F. O. Mörtsell.

Sedan kommunalstämman i Malå den 21 oktober 1911 uppdragit åt under-tecknade att ingå till Riksdagens justitieombudsman, för att med hans medverkan söka få en lagändring i sådant syfte att jordägare och i sista hand hemmanet — och ej brukare — må åligger utgöra från utarrenderade hemman utgående utskylder, så vilja vi likaledes bringa till Eder kännedom därom och i densamma relaterade förhållanden samt anhålla att Ni genom motion i Riksdagen och eljest måtte söka utverka önskade lagändring.

Den förutnämnda skrifvelsen är som följer:

»Uti lag om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907, 2 kap. 23 § stadgas: »Arrendatorn ansvarare för all skatt och annan allmän tunga, som för fastigheten utgår och enligt lag åligger jordägaren, dock med undantag för bevillning. Tillkommer under arrendetiden ny sådan skatt eller tunga, svare jordägaren själf därför». De stadganden i fråga om arrende i allmänhet, som finnas i nämnda lag, ansågos emellertid ej tillämpliga för norrländska förhållanden, hvarför den 25 juni 1909 utfärdades en särskild förordning om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne. Äfven uti denna förordning finnes ett stadgande om arrendators skatteplikt. Det heter nämligen i 24 §: »Arrendatorn må ej förpliktas att ansvara för annan för fastigheten utgående skatt eller allmän tunga än som enligt föreskrift i därom utfärdad lag eller författning åligger brukare så ock för vägunderhållet in natura.» Så vidt vi förstå äro nyssnämnda båda stadganden fullkomligt lika med endast den skillnaden att en arrendator i Norrland och Dalarne är befriad från vägunderhållet in natura, hvilken tunga liksom ock själfva fastighetsbevillningen skulle åligger jordägaren. Denne skulle i öfrigt vara helt befriad från ansvar för af fastigheten utgående skatter m. m. Fränsedt nu att den lindring, som skulle tillgodokomma en arrendator i Norrland, är tämligen illusorisk, då det, liksom för närvarande i Malå socken, ej förekommer något vägunderhåll in natura, enär alla vägar underhållas af vägkassan, så är stadgandet om skattefrihet för jordägaren en stor fara för den kommunala finansiella ställningen, ty det är i många fall som arrendatorn saknar tillgångar att gälda hemmanet påförda utskylder. Stadgandet har äfven ledt till för lagstiftarna säkerligen oanade och för kommunerna betänkliga följder. Här i Malå finnas en mängd bolagshemman, som äro utarrenderade, och före nyssnämnda lags tillkomst var det ingen fara för kommunerna att utfå utskylderna, ty bolagen, som då i sista hand voro ansvariga för dem, betalade hellre än riskera hemmanets utmätning. Men nu, då bolagen ej äro ansvariga, ha de börjat vägra betala, väl vetande att det är en insolvent arrendator som det åligger betala och att de ej behöfva riskera en utmätning. Följden har blifvit den, att de årliga afskrifningarna af kommunalutskylder ökats betydligt och att utsikterna till en fortgående stegring af afskrifningarna äro afskräckande stora. Ja, drar man ut konsekvenserna af denna bolagens skattevägran och tillämpning af arrendelagen, så kommer man till det resultatet att alla hemmansägare, genom att pro forma skaffa sig en insolvent arrendator, icke behöfva betala kommunalutskylder alls för hemmanet. Alla kommunala utgifter skulle då drabba de s. k. inkomsttagarne. Det torde kanske invändas dels att en arrendator alltid borde besitta så pass stor lös-

egendom att utskylderna skulle kunna uttagas, dels ock att han, som äger rösta för fastigheten, skulle tillse att han finge utöfva densamma. Hvad emellertid angår första invändningen, så är det verkligen i många fall — åtminstone inom Malå socken —, som arrendatorn saknar tillgångar. Förresten lämnar lagen vederbörande fria händer att ordna det så, att arrendatorn mycket väl kan bruka jorden utan tillgångar, ty de behöfva endast tillämpa 24 § i lagen den 14 juni 1907 och 30 § i lagen den 25 juni 1909. Sistnämnda lag 20 § synes lägga hinder i vägen för myndigheterna att hålla sig till en del af naturprodukterna och den öfriga delen är, i de fall då utmätning ifrågasättes, ej större än att det behöfs, då stadgandet i 65 § U. L. i fråga om nödortfigt uppehälle måste tillämpas. Beträffande rösträtten så äro de kontanter — 40 à 50 kronor — han får vidkännas i utskylder af större värde för en fattig arrendator än rätten att utöfva rösträtt, och då funderar han ej länge på hvad han bör göra. Det är faran för en allmän tillämpning i antydd riktning af arrendelagen, som drifvit oss till att göra Eder uppmärksam på detta olyckliga stadgande under förhoppning om att en ändring skulle kunna åstadkommas.

Vi för vår del kunna ej finna annan utväg till en förbättring, än att jordägaren och i sista hand hemmanet göres ansvarig för hemmanets utskylder. Däri är ingenting orätt, åtminstone här i Lappland, där hemmanets skog lämnar större afkastning än själfva jordbruket. För öfrigt betalar arrendatorn i regel ett arrende till jordägaren, hvilken sålunda strängt taget äfven njuter af jordens afkastning. Att den, som sålunda har största fördelen af hemmanets afkastning, äfven bör ansvara för utskylderna är naturligt. Om nu jordägaren vill kontraktera med arrendatorn, så att utskylderna ingå uti arrendet, må det vara hans ensak. Han, jordägaren, har i alla fall större utsikter att af arrendatorn utfå ett stadgadt arrende — genom hemmanets vidmakthållande, arbete med skogsafverkning m. m. från detsamma — än hvad kommunerna nu ha för att utfå utskylderna.»

Malå den 8 januari 1912.

Ax. Björzén.

Kyrkoherde.

Ernst Renström.

Kommunalnämndens ordförande.»

*Utskottets
yttrande.*

De ämnen inom den s. k. norrlandslagstiftningen, som i förevarande motioner beröras, hafva tidigare flera gånger varit föremål för Riksdagens behandling.

Frågan om utsträckning af lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom eller den s. k. norrländska förbudslagen till att omfatta äfven jordförvärf af bolagstjänstemän och enskilda skogsspekulanter underställdes Riksdagens pröfning genom en af herr Lindhagen m. fl. inom Andra kammaren år 1909 väckt motion, däri motionärerna yrkade, att Riksdagen måtte för sin del antaga en lagstiftning i syfte att förbudslagen skulle i erforderlig mån gälla äfven med afseende på dylika förvärf. På hemställan af lagutskottet i utlåtande nr 52 blef emellertid motionen af båda kamrarna afslagen.

År 1909, då de norrländska arrende- och vanhäfDSLagarna af Riksdagen antogos, påyrkade likaledes herr Lindhagen i en reservation till laguskottets utlåtande (nr 64) de ändringar och tillägg beträffande samma lagar, som han nu återupptagit i mom. 2:o) af sin förevarande motion. Dessa ändringar och tillägg afsågo i fråga om arrendelagen: ingressen till lagen (lagens tillämpning på mindre arrenden) och följande paragrafer, nämligen 2 § (om arrendetiden), 3 § (om rätt för arrendatorn att frånträda arrendet), 4 § (om förlängning af arrendeaftal i visst fall), 17 § (om kostnad för syn), 21 § (om nyodling), 22 § (om betesrätten), 23 § (om jakt- och fiskrätt), 24 § (om ansvarighet för skatter och onera) äfvensom öfvergångsbestämmelserna (lagens retroaktiva verkan). I fråga om vanhäfDSLagens föreslogos ändringar beträffande 1 § (hvilka fastigheter, som äro underkastade uppsikt m. m.), 2 § (om rätt att nedlägga jordbruk i visst fall) äfvensom beträffande rubriken och lagen i sin helhet i så måtto, att lagen borde benämnas »Lag angående förekommande af vanhäfd å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne» samt lagens affattning i öfrigt jämkas i öfverensstämmelse med denna rubrik. Dessa yrkanden vunno då icke Riksdagens bifall.

Vid 1910 års riksdag framställdes i motion af herrar Lindhagen och Karlsson i Fjäl, under framhållande särskildt af önskvärdheten af att den norrländska förbudslagen utsträcktes till att gälla äfven jordförvärf af bolagstjänstemän och enskilda skogsspekulanter, yrkande att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om en opartisk undersökning rörande verkningarna af nämnda lag särskildt hvad anginge bolagstjänstemäns och andra dylika personers fastighetsförvärf samt fastighetsinrop af bolagen själfva å exekutiva auktioner. Därjämte föreslogs, med anledning däraf att den norrländska arrendelagen dels på grund af den otillfredsställande affattningen af dess öfvergångsbestämmelser och dels på grund af att bolagen skyndat sig att upprätta arrendeaftal före lagens trädande i kraft, icke skulle ernått den tillämpning, som därmed varit afsedd, att en sådan opartisk undersökning, som ofvan nämnts, måtte åstadkommas äfven därom i hvad mån nyssberörda lag vunnit tillämpning på bolagens och deras vederlikars arrendegårdar och, där så ej skett, om anledningarna därtill. Slutligen begärdes, därest utredningen därtill gäfvade anledning, framläggande för Riksdagen af förslag till förbättringar i berörda lagar.

Laguskottet afstyrkte (i utlåtande nr 34) motionen, och denna hemställan bifölls af Första kammaren, hvaremot Andra kammaren antog en till utlåtandet fogad reservation, däri hemställdes, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes anordna under-

sökning rörande verkningarna af lagen den 4 maj 1906 om förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom, samt i den mån och på det sätt, som kunde anses lämpligt, offentligen framlägga resultatet af en dylik undersökning. Genom kamrarnas skiljaktiga beslut var emellertid frågan förfallen.

Vid riksdagen 1911 återupptogs dessa framställningar af herr Lindhagen i något förändrad form. I afseende på förbudslagen påyrkade han, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära dels framläggande af förslag om lagens utsträckning till att omfatta äfven enskilda skogsspekulanter, och dels en undersökning rörande förhållandena med bolagens fastighetsinrop å exekutiva auktioner samt öfriga verkningar af lagen äfvensom, därest utredningen därtill gäfvade anledning, förslag till förbättringar i lagen. Beträffande de öfriga norrlandslagarna yrkade han arrende- och vanhäfdslagarnas fullständiggande i öfverensstämmelse med sin ofvan berörda reservation till lagutskottets betänkande år 1909.

Lagutskottet tillstyrkte beträffande förbudslagen en skrifvelse till Kungl. Maj:t af enahanda innehåll som ofvan omförmälta till lagutskottets betänkande 1910 fogade reservation. Denna utskottets hemställda godkändes af Andra kammaren, men afslogs af Första kammaren, till följd hvaraf frågan alltså äfven då förföll. I öfriga afseenden blef motionen af lagutskottet afstyrkt och af båda kamrarna afslagen.

Emellertid har Kungl. Maj:t den 30 december 1911 förordnat om utredning angående verkningarna i olika afseenden af den norrländska förbudslagen i syfte att i fall af behof kunna inskrida till rättelse och jämkning i hvad som kunde visa sig vara till skada.

De spörsmål, som i herr Lindhagens förevarande motion beröras, hafva alltså i den omfattning, som för närvarande ansetts erforderlig och lämplig, af regeringen gjorts till föremål för undersökning och pröfning i syfte att, där behof däraf framträder, åvägabringa nödiga förbättringar. Att, innan denna undersökning kommit till något som helst resultat, vare sig begära ytterligare undersökning eller genomförande af vissa förändringar i sagda lagstiftning synes utskottet ej lämpligt. Det är visserligen sant, att den undersökning, hvarom nu förordnats, omfattar endast förbudslagen af den 4 maj 1906. Men beträffande särskildt arrende- och vanhäfdslagarna är att märka, att dessa tillkommit och trädt i gällande kraft först under år 1909. Någon erfarenhet om deras verkningar, som kunde läggas till grund för ett bedömande i hvad mån de kunde tarfva förändringar, kan sålunda endast i obetydlig mån hafva vunnits. Härtill kommer,

att de jordbrukskommissioner, som enligt vanhäfDSLagen förordnats att hafva uppsikt öfver jordbrukets bedrivande å bolagens hemman, först den 27 januari 1911 erhållit reglemente och på de flesta håll icke förr än under nämnda år kommit i någon egentlig verksamhet. Det är uppenbarligen allt skäl att afvakta att dessa kommissioner något fått arbeta, innan man skrider till ändringar i de lagar de hafva att tillämpa eller till en på dylika ändringar syftande undersökning. Man bör sålunda enligt utskottets mening icke nu utsträcka undersökningen rörande ifrågavarande lagstiftning längre, än regeringen funnit ändamålsenligt. För öfrigt torde det få antagas, att därest i något afseende under undersökningens gång behof häraf skulle visa sig, Kungl. Maj:t icke lär underlåta att vidtaga erforderliga åtgärder.

Af det ofvan sagda följer, att utskottet icke heller anser sig kunna nu tillstyrka Riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära vidtagande af de ändringar i arrende- och vanhäfDSLagarna, som i herr Lindhagens motion föreslagits. Äfven om det i viss mån kunde ansetts önskvärdt, att särskildt beträffande arrendelagen några bland de af motionären framhållna önskemålen vunnit mera afseende vid lagens genomförande, innehåller motionen i allt fall icke tillfyllestgörande skäl, hvarför man, sedan lagarna genomförts i sin nuvarande form, redan nu, innan de utöfvat någon egentlig verkan, skulle begära ändring i desamma.

Hvad slutligen angår den i herr Mörtsells m. fl. motion berörda frågan om ansvarigheten för af utarrenderad fastighet utgående skatter och onera, hvilken fråga jämväl beröres i herr Lindhagens ofvannämnda reservation, synes sagda motion afse ändring af den norrländska arrendelagens bestämmelser i detta hänseende hufvudsakligen i de skatteberättigade kommunernas intresse. Motionärerna synas emellertid härvid hafva utgått från en oriktig uppfattning om grunden till de af dem öfverklagade missförhållandena. Dessa hafva nämligen icke sin upprinnelse eller sin anledning i den norrländska arrendelagens stadganden om jordägares och arrendators ömsesidiga ansvarighet i fråga om de för en utarrenderad fastighet utgående skatter, utan sammanhänga med kommunallagarnas bestämmelser i detta stycke. Äfven den allmänna arrendelagen intager i detta afseende enahanda ståndpunkt som den norrländska. Det är sålunda icke endast i Norrland, som man fäst sig vid och klagat öfver missförhållanden i afseende på möjligheten för en kommun att utbekomma kommunalutskylder af utarrenderad egendom. Riksdagen har ock tidigare begärt lagstiftningsåtgärder till afhjälpande häraf. På hemställan af lagutskottet beslöt nämligen 1911 års Riksdag i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, »det täcktes Kungl. Maj:t låta

utreda på hvad sätt och under hvilka villkor kommuners, tingslags, härads och landstings samt andra med dem jämförliga menigheters intresse att utbekomma utskylder och därmed likställda afgifter, hvilka skola till dem utgöras, må bättre tillgodoses än som enligt gällande stadganden om förmånsrätt är förhållandet samt för Riksdagen förlägga det förslag, som däraf kan föranledas.» Och af motiveringen till denna skrivelse framgår, att man särskildt äfven afsett möjligheten af förmånsrätt i fastigheten för kommunalutskylder af utarrenderad jord. Den af Riksdagen i ämnet aflåtna skrivelsen har sedermera af Kungl. Maj:t öfverlämnats till de inom finansdepartementet tillkallade sakkunnige rörande kommunalskatteväsendets ordnande för att tagas under öfvervägande vid fullgörande af det dem lämnade uppdraget. I samband med öfriga å skatteväsendets område ifrågasatta reformer lär alltså äfven förslag vara att förvänta till reglering ur ofvan angifna synpunkt af nu berörda förhållande. Äfven för förhållandet mellan jordägaren och arrendatorn i afseende å utgörandet af fastighetsskatt till kommunen lär det sätt, hvarpå kommunalskattefrågan och beskattningsfrågorna i sin helhet lösas, blifva af stor betydelse. Såväl med hänsyn härtill som på grund af hvad här ofvan i fråga om herr Lindhagens motion anförts, finner sig utskottet icke kunna tillstyrka sådan ändring i arrendelagen, som af herr Mörtsell m. fl. föreslagits.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa,

a) att herr Lindhagens under mom. 1:o) i hans förevarande motion framställda yrkande icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

b) att herr Lindhagens under mom. 2:o) i samma motion gjorda yrkande icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

c) att herr Lindhagens yrkande under mom. 3:o) i motionen icke må föranleda till någon Riksdagens åtgärd; samt

d) att den af herr Mörtsell m. fl. väckta motionen ej heller må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 15 april 1912.

På lagutskottets vägnar:

JOHAN WIDÉN.

Reservation

vid mom. a)

af herr *Lindhagen*, som anförde:

»Att den norrländska förbudslagen rätteligen bör omfatta icke blott förvärf af bolag utan äfven af enskilda skogsspekulanter ligger i sakens natur. Det är en lucka i lagen, som här måste fyllas, och den uppfattningen hör man också uttalas ofta från norrlänningar. En undersökning om denna sak borde väl åtminstone igångsättas någon gång. Visserligen har landshöfding Widén nu blifvit af Kungl. Maj:t utsedd att låta undersöka verkningarna af förbudslagen i allmänhet. Men då herr Widén vid föregående riksdagar bekämpat förslaget om förbudslagens utsträckning till enskilda skogsspekulanter, hvilkas kvarstående förvärfsrätt enligt hans uttalanden synes nästan skulle verka välgörande för lagen, så må det ej förtyckas, att de, som ha en motsatt mening, anse denna speciella punkt i utredningsfrågan böra särskildt betonas och hemställas därför:

att Riksdagen, med anledning af yrkandet mom. 1 i herr *Lindhagens* motion, ville hos Kungl. Maj:t begära ett behjärtadt öfvervägande, huruvida ej den norrländska förbudslagen bör utsträckas, att i likhet med norrländska arrende- och vanhäfdslagarne omfatta äfven enskilda skogsspekulanter.»

vid mom. b)

af herr *Lindhagen*, som med instämmande af herr *Persson* i Norrköping yttrat:

»Då inom utskottet från yrkandets vedersakare uttalades särskild önskan om ett upprepande i tryck af de särskilda ifrågasatta ändringsförslagen i arrende- och vanhäfdslagarne, jämte motiven därtill, så torde saken lämpligen få anstå till nästa riksdag, utom hvad angår tillägget

till 24 §, hvilket är brådskande och dessutom äger ett visst sammanhang med herr Mörtsells m. fl:s motion. Detta tillägg, här nedan återgifvet med kursiv stil, var upptaget i 1907 års proposition och hade lämnats utan erinran vid den föregående granskningen i högsta domstolen. I 1908 års proposition hade tillägget uteslutits.

Det hemställes alltså:

att Riksdagen, med anledning af mom. 2 i herr Lindhagens motion, ville för sin del antaga följande ändrade lydelse af 24 § i norrländska arrendelagen:

Arrendator må ej förpliktas att ansvara för annan för fastigheten utgående skatt eller allmän tunga än som enligt föreskrift i därom utfärdad lag eller författning åligger brukare så ock för vägunderhållet in natura. *Ökas den arrendatorn åliggande skatt eller tunga därigenom, att fastighetens taxeringsvärde under arrendetiden höjes, vare jordägaren arrendatorn ansvarig för den sålunda uppkomna ökningen.»*

vid mom. c)

af herrar *Lindhagen* och *Persson* i Norrköping, som yttrat:

»Den så kallade norrlandslagstiftningen är en social lagstiftning, som man följaktligen ej bör lämna å sido efter genomförandet utan måste följa med uppmärksamhet från början helst den af kända skäl blef ineffektiv i många afseenden.

Nu har ju omsider af Kungl. Maj:t förordnats om en undersökning af förbudslagens verkningar, hvilket uppdrag lämnats åt herr Widén. Men man måste förundra sig öfver och beklaga, att ej undersökningen utsträckts att omfatta äfven den öfriga norrlandslagstiftningen.

Beträffande arrende- och vanhäfDSLagarne erinrar utskottet, att desamma träd i kraft först år 1909 eller tre år senare än förbudslagen. Den gångna tiden är emellertid mer än tillräcklig för att i grundväsentliga delar få en uppfattning om lagarnes betydelse eller misslyckande, och innan en undersökning kommit i gång och slutförts skall ännu längre tid förspillas och tillräckligt många missförhållanden få ostördt hopa sig. Redan den frågan i hvad mån bolagen undgått arrendelagen genom att före dess ikraftträdande den 1 september 1909 upprätta kontrakt, på hvilka lagen således ej är tillämplig, är gifvetvis en fråga af stort intresse. Likaså behöfver omedelbart utrönas, hvilken verksamhet jord-

brukskommissionerna ådagalagt i och för tillämpningen af vanhäfdslagen. Klagomål öfver deras passivitet har försports, och man har ju ock med undantag för Jämtlands län icke hört något af dem. Däremot klagas från bolagsarrendatorer på vissa håll, att bolagen söka tvinga dem att iståndsätta de till dem öfverlämnade vanskötta hemmanen utan ersättning vid äfventyr att eljest få flytta. Af vikt vore äfven att få veta effekten af det förhållande, att arrende- och vanhäfdslagarne ej finge äga tillämpning båda på samma hemman.

Om motionens yrkande beträffande norrländska ägostyckningslagen har utskottet knappast yttrat sig. Denna författning är ju också lika gammal som förbudslagen, om den än i början var antagen endast såsom provisorisk lag. Enligt densamma har det blifvit lagdt i befallningshafvandes skön att tillse, det ägostyckningarne blifva lämpliga med tillräcklig skogsmark och annat. Säkerligen tillämpas detta med mycket olika intresse hos skilda befallningshafvande. Klagomål ingå också fortfarande öfver dålig ägostyckning. Här gäller det att se till, innan det är för sent, huruvida ej lagen åsidosättes vid de allt talrikare pågående ägostyckningarne.

Detta nu endast såsom några exempel. Därtill förtjänar också erinras, att det synes vara dålig hushållning med tid och omkostnader att ej samtidigt med en undersökning af förbudslagen begagna den igångsatta apparaten till en utredning af hela ämnet.

Det hemställes alltså:

att Riksdagen med anledning af mom. 3 i herr Lindhagens motion, ville hos Kungl. Maj:t begära en allsidig och oväldig undersökning, utom af den norrländska förbudslagens, jämväl af de norrländska arrende-, vanhäfds- och ägostyckningslagarnes verkningar i afseende å de syften, som de skola tjäna, äfvensom i den mån utredningen därtill ger anledning framläggande af förslag till förbättring i lagarne.

vid mom. d)

af herr *Lindhagen*, som med instämmande af herr *Persson* i Norrköping anfört:

»Den i motionen och vidfogad skrifvelse uttalade förmodan, att arrendelagarne pålagt arrendator viss skatteskyldighet, beror såsom ut-

skottet erinrat på ett fullständigt misstag. Det är kommunallagarne som föreskrifva, att fastighetens kommunalutskylder skola till kommunen erläggas af arrendatorn och häri kunna arrendelagarne ej göra någon ändring.

Hvad i arrendelagarne däremot kan stadgas är en reglering af förhållandet mellan jordägaren och arrendatorn i den senares intresse, så att antingen förbud stadgas för jordägaren att i arrendekontraktet öfvervälta betalningsskyldighet i sista hand på arrendatorn af pålagor, som jordägarne enligt lag skola betala till det allmänna eller ock jordägaren ålägges att i sista hand gentemot arrendatorn ansvara för utskylder, som denne senare enligt lag skall erlægga till det allmänna. Det är ansatser i denna riktning, som innehållas i arrendelagarne. Särskildt kan en sådan hänsyn vara påkallad i den norrländska arrendelagen och reservationen här ofvan under mom. 2 innehåller ett ytterligare steg därutinnan.

Hufvudsaken i motionen är emellertid påståendet, att särskildt i Lappland äfven om fastigheten utarrenderats jordägaren dock faktiskt uppbär hemmanets hufvudsakliga inkomst nämligen afkastningen af skogen. Detta är också riktigt och grunden för ett gammalt önskemål hos lappmarksbefolkningen, att jordägaren, bolaget, också skall stå för kommunalutskylderna. I den mån arrendelagen stadgar en sådan skyldighet för jordägaren i förhållande till arrendatorn ökas äfven kommunens utsikter att kunna utfå de utskylder, för hvilka den enligt kommunallagarne har att hålla sig till arrendatorn.

Här måste emellertid erinras, att särskildt i lappmarkerna minst lika mycken hänsyn måste tagas till den hemmansägare, som har kvar äganderätten till sin jord och måste betala hemmanets alla skatter, oaktadt hemmanets väsentliga värde, skogen, är på lång tid upplåten med afverkningsrätt till ett bolag. Här är det likaledes i hög grad på sin plats och äfvenså ett gammalt folkkräf i lappmarken, att afverkningsrättshafvaren bör vara ansvarig gentemot den fattiga hemmansägaren för hemmanets alla utskylder. Detta kraf ingår dock ej i motionens yrkande, men bör ovillkorligen pröfvas i sammanhang med den af motionärerna väckta frågan.

Det hemställes alltså:

att Riksdagen med anledning af herr Mörtsells m. fl.:s motion ville hos Kungl. Maj:t begära ett öfvervägande, i hvad mån uti 24 § i norrländska arrende-

lagen må för lagens hela giltighetsområde eller åtminstone för lappmarkerna skäligen stadgas, att jordägaren skall vara arrendator ansvarig för de utskylder, som det enligt kommunallagarne åligger arrendator att gälda till det allmänna.»
